

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

Adatok Veszprém megye cigányságának a XVIII-XIX. századi történetéhez

A magyarországi romológiai irodalmat áttekintve arra a következtetésre juthatunk, hogy a cigányság történeti kutatása hagyományosan háttérbe szorult, és szorul ma is. A hangsúly a XIX. században elsősorban a nyelvészeti, a XX. században a néprajzi, szociográfiai és szociológiai kutatásokra esett, a történettudomány csak marginális témaként kezelte a témakört.¹

A történészeket kétségtelenül elriaszthatta a rossz forrásadottság, az uradalmi, földesúri levéltárak nehéz hozzáférhetősége. Az elmúlt negyedszázadban a lemaradást részben sikerült behozni. Alapozó munkák születtek az etnikai kisebbség polgári kori történetéről — elég talán Pomogyi László és Karsai László kutatásaira gondolnunk. Ugyanakkor azt is megállapíthatjuk, hogy a feudális és kora polgári időszakot bemutató szintézis mindmáig hiányzik, annak ellenére, hogy regionális szinten is, helyi szinten is számos értékes történeti részfeldolgozás vagy forrásközlés látott napvilágot.²

Veszprém megye cigányságának történetével eddig érdemben nem foglalkozott a kutatás. Ezzel szemben viszonylag jól feltártnak tekinthető a megye életében nagy szerepet játszó etnikai-vallási kisebbség, a zsidóság XVIII-XX. századi története. Bár hiányzik a monografikus összefoglalás, történeti-néprajzi tanulmányok sora foglalkozott a Bakony-vidéki, Balaton-felvidéki nemzetiségek (*németek, szlovákok*) történetével.³

Segítségért hiába fordulunk a kortársakhoz. A polihisztor Bél Mátyás 1735-ben készült latin nyelvű megyeleírásának politikai fejezetében csak a szlovákokról és a németekről tett említést. *„Mindkét nemzetet csak a mi korunk hozta be — írja. Egykor ugyanis híre sem volt egyiknek sem ezen a földön,*

¹ VÁGH Mária: A romológiai kutatások története. In: Cigányok, honnét jöttek -- merre tartanak? Kozmosz Könyvek Bp., é. n. 25-35. A cigányság. (Válogatás a téma irodalmából). A Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár ajánló bibliográfiái 2. Miskolc, 1987. A millennium tiszteletére megjelentetett megyemonográfiák szintén mostohán bántak a cigánysággal. Nógrád vármegye monográfiájának néprajzi fejezete pl. csak megemlíti a palóc „kasztrendszer” legalján helyet foglaló 6000 fős csoportot, amelyet néprajzilag jelentéktelennnek tart és bemutatásával nem is foglalkozik. V.ö. Borovszky Samu (szerk.): Nógrád vármegye. Bp., 1911. 143., 171.

² POMOGYI László: A központi közigazgatás kísérletei a cigánykérdés rendezésére a dualizmus idején Magyarországon. In: Jogtudományi Közlöny 1985. 8. sz. 471-475. Az utóbbi időben a forráskiadás terén is előrelépés történt. MEZEY Barna (szerk.): A magyarországi cigánykérdés dokumentumokban 1422-1985. Bp., 1986. Európai áttekintést ad a kérdéskörrel FRASER, Sir Angus: A cigányok. Osiris Kiadó Bp., 1996.

³ Irodalmi tájékoztatót ad ILA Bálint- KOVACSICS József: Veszprém megye helytörténeti lexikona. Bp., 1964. és KOVACSICS József-ILA Bálint: Veszprém megye helytörténeti lexikona II. Bp., 1988. HUDI József: A történetkutatás és történetírás Veszprém megyében (1779-1949). In: Levéltári Szemle 1993. 4. sz. 13-25.

kivált a falvakban.”⁴ Hasonlóképpen szemlélte a XVIII. századi telepítéseket, telepéseket a Bakonyt járó és feltérképező bencés paptanár, Rómer Flóris is. „A tótok — jegyezte fel útinaplójában — leginkább Zircről keletre telepedtek le és Borzavárt, Szápárt, Csernyét, Jásdot, Súrta, a manap eltűnt Tót-Rédét, Tót-vá(z)sonyt népesíték, sőt elszórva egész a tatai határig a Vértesalján is telepedtek le. Bakonybél, hol manap már az aggastyánok sem beszélnek másként, mint magyarul, bár későbbkori, de szintén egészen tót telepítvény volt. Sokkal meszszebb terjeszkedtek a németek; mert nemcsak a Bakony silányabb belsejét, de az egész környéket is annyira elfoglalák ezen ajku gyarmatosok, miszerint manap a legmagyarabb hangzásu helységek közt is alig találni néhányat, melyben a magyar nyelv mellett a német ne divatoznék; ellenben eleget melyben a nép csak németül beszél, és az isteni szolgálat is csak ezen a nyelven tartatik.”⁵

Bél Mátyás követői közül Magda Pál, a soproni Evangélikus Líceum tanára, majd Fényes Elek statisztikus összegző adatokat közölt a magyarországi cigányság lélekszámáról, de megyei megoszlásukról egyikőjük sem beszélt. Magda szerint a cigányok „... a természetnek minden pallérozás nélkül lévő fiai, és a Vulcánusnak hiv szolgálai legszamosadban (legszamosabban) ott vannak, a hol a vas bányák és hámorok magokhoz húzzák őket, tehát Gömör és Szepes V(ár)rmegyében, és a Bánátban, de a hegedűjökkel tsaknem minden V(ár)rmegyében kedvességet találnak mind a köznép, mind a Nemesség előtt.” Szerinte e nép is a zsidóval, oroszsal, oláhval együtt „... a homlokán hordja a megvetésnek bélyegét”, de neveltetés által ebből a hátrányos helyzetéből felemelhető.⁶

Magda felvilágosodott gondolkodásról tanúskodó, 1819-ben napvilágot látott sorai utalnak, hogy a dunántúli vármegyékben, így Veszprém megyében elszórtan, sok településen éltek cigányok a XVIII. század végén, XIX. század elején. Számukat a kutatás 40-50 ezerre teszi.

Magda állításának ellenőrzését elvégezhetjük, ha a XVIII. századi forrásokat, különösen pedig a cigányösszeírásokat vallatóra fogjuk. Tudjuk ugyanis, hogy a modernizálódó abszolutista állam fő törekvése ekkor a kimutathatóan a XV. század óta jelen lévő, nomád életet élő cigányság letelepítése, civilizálása volt. A háttérben az állandó hadsereget és kiterjedt bürokráciát fenntartó állam érdeke munkált. A növekvő adóterhek arányosabb eloszlása mellett a török után újjáépülő ország vagyon- és személybiztonságának megteremtése is a célok közt szerepelt.

Az 1724-től kezdve működő legfőbb magyarországi kormány szerv, a Helytartótanács a cél megvalósítása érdekében többször felmérte a cigányságot és szinte folyamatosan bocsátott ki — természetesen az uralkodó jóváha-

⁴ BÉL Mátyás: Veszprém megye leírása. (Ford. Takáts Endre) A Veszprém Megyei Levéltár kiadványai 6. (Szerk. Kredics László) Veszprém, 1989. 42.

⁵ RÓMER Flóris: A Bakony. Győr, 1860. 15.

⁶ MAGDA Pál: Magyar Országnak és a határ őrző katonaság vidékinek leg újabb statistikai és geográfiai leírása. Pest, 1819. 71-72.

gyásával, nemegyszer kezdeményezésére — olyan közbiztonsági rendeleteket, amelyeknek célja a kóbor elemek letelepítése, életmódjának megváltoztatása volt.⁷ A vándorló cigányság letelepítése a rendi viszonyok közt azt jelentette, hogy valamely földesúr védelmét kellett kérniük. Telekhez, ingatlanhoz jutásuk egyet jelentett földesúri függésbe kerülésükkel, hagyományos szabadságérzetük felszámolásával — ami ellen természetesen tiltakoztak.

A letelepítést először III. Károly 1724-ben, rendeleti úton írta elő. Ekkor sor került a letelepülni szándékozók összeírására is. Mindazokat, akik „*tisztes életre*” adták magukat, név, kor és testalkat szerint jegyzékbe vették. A következő adatfelvételt Mária Terézia rendelte el 1767-ben, de végrehajtására a legtöbb törvényhatóságban csak később — Veszprém megyében 1768-ban került sor. Az összeírás helységek szerint tartalmazza a cigány családokat: a férjjet, feleséget, a gyermekeket nem és kor szerint, továbbá a férfiak foglalkozását, a személyek vallási hovatartozását, sőt még a helységben ideiglenesen tartózkodók adatait is. Ehhez hasonló általános cigányösszeírást később is elrendeltek: II. József 1781-ben, V. Ferdinánd 1837-ben. A legrészletesebb, Európában is egyedülálló statisztikai adatfelvételre 1893-ban került sor.⁸

Veszprém Vármegye feudális kori levéltárában az 1724. évi összeírás nem maradt fenn, az 1768. és az 1837. évi azonban igen. (A II. József-féle közigazgatási iratok jelentős részét elpusztították, ezek között cigányösszeírást mindeddig nem találtunk.) A megye három járásában 1768 elején elkészült összeírást a vármegye 1768. április 8-i közgyűlésén mutatták be és hagyták jóvá.⁹ A felmérést a járási fő- és alszolgabírák a melléjük rendelt esküdtek segítségével, helységek szerint végezték. Az összeírásnak — hiányosságai és pontatlanságai ellenére — felbecsülhetetlen történeti forrásértéke van, hiszen adatainak felhasználásával több szempontból is átfogó képet nyerhetünk a megye cigánytársadalmáról.

Történeti statisztikai módszerrel képet alkothatunk:

- a cigányság lélekszámáról, területi megoszlásáról,
- a családok demográfiai viszonyairól,
- megélhetési forrásaikról,
- utalások révén a rokoni-társadalmi kapcsolataikról,
- következtetéseket vonhatunk le a birtokosok telepítéspolitikájáról,
- adatokat nyerhetünk a megyei tisztikar archontológiájához.

⁷ FELHÓ Ibolya-VÖRÖS Antal: A helytartótanácsi levéltár. Bp., 1961. 186-187. Először a gazdasági bizottság, majd 1769-től részben – 1777-től egészen – referensek intézték a cigányokkal kapcsolatos ügyeket. 1783-1785 között II. József önálló cigány osztályt (Departamentum zingarorum) szervezett, melynek jogutódja az 1786-1848 közötti korszakban a vármegyei ügyosztály lett.

⁸ A Magyarországon 1893. január 31-én végrehajtott cigányösszeírás eredményei. Magyar Statisztikai Közlemények. Új folyam, IX. kötet. Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal Bp., 1895.

⁹ Veszprém megye 1768. évi cigányösszeírása. IV. l.b. Veszprém Megyei Levéltár (VeML) Veszprém Vármegye nemesi közgyűlésének iratai. 2/1768. (I.6.) sz. Az 1768. április 8-i bemutatásról szóló latin megjegyzés az irat külzetén olvasható.

Kezdjük az összeírást végzők bemutatásával! A felső (*pápai*) járás összeírását Tersztyánszky József főszolgabíró (*supremus iudex nobilium*), az alsóét (*a veszprémiét*) Perczel (*a család neve eredetileg Perzl*) János főszolgabíró adta be. A középső (*devecseri*) járás lajstromát Orosz Ferenc főszolgabíró és segédje készítette. Bé! Mátyás elismerő szavait olvasva a megye régi és vitézül harcoló szép magyar beszédű nemességéről, némi kétség támadhat bennünk, hiszen a járasok vezető tisztségviselői között egyaránt találunk szláv, német és magyar nevűt. A nemesség mobilitásának és migrációjának vizsgálatával bizonyíthatjuk, hogy a Habsburg-Magyarország és a török hódoltság peremzónájában fekvő megyében a nemesség is lényeges változásokon ment át. A módosabb nemések a XVI-XVII. századi háborúk idején a királyi országrészbe költöztek át, a végvárok védelmében élő kisbirtokos és armális (*címerleveles*) nemések sorait pedig délszláv, kisebb részt osztrák származású nemések is gyarapították.

A helyén maradó nemességnek köszönhető, hogy a lakosság a XVII. század elejére szinte teljes egészében protestáns hitre tért át. E folyamatot az újjászerveződő veszprémi püspökség az ellenreformációval akasztotta meg, majd fordította vissza úgy, hogy az úrbérrendezés idejére (1768) a rekatolizálás eredményeképpen a megye lakosságának közel kétharmada már a római katolikus vallást követte. A rekatolizáció még a protestáns kisnemesi falvak társadalmi képletét is megbontották: a szolgarendű és kiváltságos katolikusok beköltözésével és térnyerésével új társadalmi konfliktusok keletkeztek.¹⁰ Mindezek után érthető, hogy az összeírási íveken minden cigány római katolikusnak van feltüntetve. Egyértelmű bizonyítéka ez annak, hogy 1781-ig, a türelmi rendelet kiadásáig az államhatalom adminisztratív eszközökkel is támogatta a rekatolizációt.

Az összeírás utolsó rovata azt is feltünteti, hogy a cigány családok mely földesúr joghatósága alá tartoztak. Ennek segítségével megállapítható, hogy a korán rekatolizált, hatalmas birtokokra szert tevő gróf Esterházy, gróf Zichy, gróf Amadé, gróf Erdődy családok, továbbá az egyházi nagybirtokosok (*a győri jezsuiták, a győri püspök, a veszprémi püspök és káptalan, a pannonhalmi, tihanyi és bakonybéli bencés apátság, a pápai pálosok és a zirci cisztercita apátság*) egyértelműen támogatta a cigányok megkeresztelését, letelepítését, uradalmaikban a cigány mesteremberek alkalmazását. Hasonló a helyzet a vékony réteget képező jómódú köznemesekkel (*bene possessionati*), akiknek többsége szintén a katolikus egyházba tért vissza. Ennél is érdekesebb, hogy a protestánsok lakta 31 kisnemesi (*curialista, praedialista*) községben is találunk cigányokat. Itt nemcsak arról lehetett szó, hogy a faluban részbirtokos katolikus nemések egyike-másika földesúri jogával élve, vallási buzgóságtól vezetettve, befogadott a telkére cigány szolgálkat, hanem arról is, hogy a ne-

¹⁰ HUDI József: Veszprém vármegye politikai elitje a XVIII-XIX. Században (1711-1918). In: Az átmenet avagy Veszprém megye a rendszerváltás időszakában. Tanulmányok. (Szerk. Oláh Miklós) Veszprém, 1995. 25-61.

mesi közbirtokosság (*communitas*) sem ellenezte néhány család betelepülését. A gazdasági megfontoláson túl (*olcsó munkaerő biztosítása*) az is szerepet játszhatott a pozitív döntésben, hogy a közösség vallási kohéziójára nézve nem tartották veszélyesnek a cigányokat, akik a „*nemes uraimék*” számára nélkülözhetetlen szolgáltatást (*kovács, zenész*) kínáltak.

1768-ban a megye 168 falujából 129-ben, vagyis a községek háromnegyedében éltek cigányok. A jelenlevő cigányok száma 1102 volt, ehhez 3 katonát (*Mikes*) számíthatunk hozzá. Bakonyszentkirályon csak kóbor cigányok (*vagabundi*) tartózkodtak. Közülük hét család a gróf Batthyányiak enyingi uradalmából, négy család Tolna megyéből szökött meg. Az utóbbiak között írták össze Petrus Ganolinzort és családját, aki azt vallotta, hogy az Arad megyei alispán jobbágya. Ők tették meg a leghosszabb utat, amíg a Bakony északi lejtőjére értek. Mások, akiket extraneusként emlegetnek – tucatnyi családról, személyről van szó — olyan idegeneknek számítottak, akik eredeti lakóhelyeiket elhagyva, rokonaiknál tartózkodtak vagy ismerősöknél meghúzódva találtak új munkaalkalmat. Legtöbben Veszprém megyéből vagy a szomszédos megyékből valók. Az is előfordult, hogy egyazon uradalom területén belül mozogtak. Például Kertész Katalin a pápai uradalomhoz tartozó Nyárádról költözött át Borsosgyőrré. Sajnos, arra vonatkozóan, hogy az egyes családok honnan költöztek át a megyébe, nem tájékoztatnak az összeírók. Legfeljebb a helynévből képzett családnevek (*Árvai, Baranyai, Csopaki, Csukárdi, Decsi, Kálló(i), Horvát(h), Kalocsai, Kurkóczi, Majsai, Rábaközi, Sárközi, Sohonyai*) jelzik, hogy a betelepülés az Alföld, Dél-Dunántúl, illetve Horvátország felől történhetett. Egy szűkebb csoport jelenléte a XVI-XVII. században is kimutatható. A cseszneki gróf Esterházy család például 1675-ben, majd 1697-1740 között több cigánydiplomát adott ki a várban szolgáló (*kézműves*) cigányok számára.¹¹ A cseszneki járásban fekvő Bakonycsernyén 1728-ban találkozunk először kóbor cigányokkal — tíz év múltán már Ferenc nevű vajda vezetésével megtelepedett életmódot folytatnak.¹² Megállapítható az is, hogy a XVIII. század közepén a cigányok nagyobb számban az uradalmi-igazgatási központ szerepét is betöltő mezővárosokban és népesebb falvakban telepedtek le szívesebben; a jobbágyi és nemesi falvakban csak elvétve élt néhány család belőlük 1768-ban. A mezővárosok élén a gróf Esterházyak kezén lévő Pápa állt 66 cigánnyal, nyomában a püspöki-káptalani birtoklású Veszprém 55, a pápai Esterházyak kezén lévő Devecser 41, a gróf Zichyek által bírt (Vár)Palota 37, a Batthyányk kezén lévő Enying 35 cigány lakossal szerepelt. A falvak között Mezőkomárom 32, a kismemesi Adorjánháza 21 fővel vezetett.

Érdeemes egy rövid összevetést tenni az 1837. évi cigányösszeírással, hogy megállapíthassuk: a cigány népesség újabb hullámokban egészült ki a

¹¹ Dornay Béla: Bakony. Bp., 1927. 225.

¹² HEICZINGER János: Fejezetek a cigánykérdés aklakulásáról. In: Fejér Megyei Történelmi Évkönyv 12(1978), 220.

XVIII. század utolsó, s a XIX. század első harmadában.¹³ Az 1768-ban letelepült életmódot folytató családok megélhetési forrása még meglehetősen szűk volt. 179 férfi foglalkozását ismerjük, közülük 136 kézművesnek számított, további 7 kézműves muzsikálással egészítette ki keresetét. Zenészként (*citerásként, hegedűsként*) 30 férfi kereste kenyerét. A többi foglalkozás ritkán fordult elő: 3 lópásztort, 2 napszámot, 1 koldust említ a latin nyelvű összeírás.

1837-ben már polgáriasultabb állapotot tükröz a foglalkozásszerkezet. A nem teljes összeírás szerint 765 személy közül 370-nek ismerjük a foglalkozását: 185 muzikus, 55 napszámos, 36 kovács, 30 koldus, 27 pásztor (*lópásztor*), 9 lókereskedő (lókupec) mellett néhány vályogvetőt, lakatost, meszelőkötőt, falrakót is számba vettek, s megjelent az emberpiacon a női munkaerő is 1 varrónő, 12 „*gazdaasszony s szolgáló*” személyében.

A „*tisztességes*” polgári foglalkozások úzásával azonban alig javult a cigányság társadalmi presztízse. Bár a törvénnyel az 1830-as években kevés cigánynak gyűlt meg a baja (*1837-ben 22, azaz alig 3 %-uk járta meg a börtönt*) a közvéleményben kialakult előítéletek változatlanul tovább éltek az 1848-as jobbágyfelszabadítás után, s csökevényes formában még ma is élnek.

¹³ Veszprém vármegyei cigányösszeírás. VeML IV. 1.b. Veszprém vármegye nemesi közgyűlésének iratai 2594/1837. (XII.11.) sz.

Melléklet

1. A Helytartótanács által kiadott körözövel a Veszprém megyei Lepsény határában egy gyalogkatonát megölt szökevény cigányok elfogására. Pozsony, 1748. december 5.¹⁴

Veszprémi el szökött Czigányoknak Descriptioja.¹⁵

Öregh Sipa Jonás cir(citer)¹⁶ 60 esztendős harsány szavú magos termetű, vékony száraz fekete ábrázatu, kék szemű, nagy hoszú ősz haja, a bajsza is nagy, de egészen meg nem öszült, világos kék kopott rokás mentéje, vörös nadrágja, sárga csizmája, hoszú zöld viselt kalpagja festett nyestre, fekete fátyol nyakra valója, három lovú vasas kocsin jár, fehér szűr sátora vagyon. Feleséghe Marinkának nevezetik középszerű vastag fekete hajú, ábrázatú, és szemű, fekete tarka szoknyája.

Öregh Jonás fia Jonás János cir(citer) 19 esztendős jó hegedüs közép termetű fehér kövér ábrázatú szöke szemei, fekete kondor haja, most mohodzik a bajsza, vörös rokás kopott kék mentéje, kék prusztlékje, világos kék nadrágja, sárga sarkantyús csizmája, fekete pántlikával bé szeget(t) fekete süvege, nagy széles vörös Pántlika a csákoja alatt(t).

Öregh Sürge Peti cir(citer) 40 esztendős közép termetű, vékony szabású, fekete hajú, és bajsú, és nem igen tellyes ábrázatú, világos kék viselt rókás mentéje, paszamányos világos kék nadrágja, vörös csizmája magas patkóra, fél viselt zöld kalpagja nyestre, fekete fátyol nyakra valója, három lovú vasas kocsija, fehér szűr sátora; a Feleséghe Margitnak nevezetik, vastag közép szerű Aszony egy kevésse himlöhelyes fekete szemű, hajú ábrázatú, fekete tarka szoknyája.

Ennek fia iffiu Sürge Peti cir(citer) 21 esztendős magos vékony termetű sovány ábrázatú, fekete hoszú hajú, kék szemű most mohodzik a bajsza, hitván világos kék dolmánya, és nadrágja, uj sárga csizmája, fekete csákó süvege, két lovú fakó kocsija, Ponyva Sátora; Feleséghe Éva nevű Szöke kiseded menyecske, fekete hajú, fekete tarka szoknyája.

¹⁴ Soproni Levéltár IV.1.b. Sopron vármegye nemesi közgyűlésének iratai. 1748. Január 30. No. 5. Az iratra Dominkovits Péter levéltáros hívta fel a figyelmemet, melyet ezúton is megköszönök neki. A körözvénynek egy példánya a Fejér Megyei Levéltárban is fennmaradt. Szövegét modern átírásban Heiczinger János közölte. V.ö.: HEICZINGER János: Fejezetek a cigánykérdés alakulásáról. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 12(1978), 153-251., a körözölevél 232.

¹⁵ Descriptio = leírás

¹⁶ Circiter = mintegy, körülbelül

2. Veszprém megye jelentősebb cigány népeiséggel bíró mezővárosai 1768-ban¹⁷

Sorszám	Mezőváros neve	Járás	Családok száma	Lélekszám
1.	Devecser	Középső	10	41
2.	Enying	Alsó	8	35
3.	Palota	Alsó	7	37
4.	Pápa	Felső	21	69
5.	Réde	Felső	7	29
6.	Somlóvásárhely	Középső	6	25
7.	Veszprém	Alsó	12	55
Mindösszesen			71	291

3. Az 1837. évi Veszprém megyei cigányösszeírás végeredményének kimutatása.¹⁸

Sorszám	Járás neve	Település száma	Cigányok száma
1.	Cseszneki alsó	6	64
2.	Cseszneki (felső) főbírói	11	60
3.	Devecseri alsó	7	43
4.	Devecseri felső	8	112
5.	Mezőföldi	7	139
6.	Pápai alszolgabírói	16	72
7.	Pápai főbírói	5	149
8.	Veszprémi (palotai)	7	32
9.	Veszprémi felső	7	94
Mindösszesen		74	765

¹⁷ VeML IV. 1.b. Veszprém vármegye nemesi közgyűlésének iratai, 2594/1837. (XII.11.) sz. alatti összeírás feldolgozása alapján.

¹⁸ VeML IV. 1.b. Veszprém vármegye nemesi közgyűlésének iratai, 2594/1837. (XII.11.) sz.

A Magyar Királyi Helytartótanács észrevételei Veszprém vármegye 1837. évi cigányösszeírására. Buda, 1838. január 9.¹⁹

/A külzeten:/

Méltóságos, Fő-Tisztelendő, Tekintetes, nagyságos, Nemzetes és Vitézlő Rendeknek, Veszprém Vármegye' Fő- és Al-Ispánjainak, Szolga-Biráinak, Esküdtjeinek, s Egyházi Fő Méltóságai', Ország-Zászlósbírái', Fő Rendei', és Nemesi' Közönségének; különös tekintetre méltó Uraknak. Hivatalból. Veszprémbe.

Méltóságos, Fő-Tisztelendő, Tekintetes., Nagyságos, Nemzetes és Vitézlő különös tekintetre méltó Urak!

Megyékükbeli Devecseri Járásban létező cigányok iránt felterjesztett Lajstromban ezeknek feleségei, s gyermekei kijelelve nem lévén; Tisztelt Uraságtok múlt évi December hónap 11-én 2594. sz. alatt költ Felirások folytában ezennel oda utasítottak: hogy erre nézve más a' megrendelt rovathoz képest készítendő Jegyzéket potolólólag terjesszenek fel; egyszersmind pedig arra is ügyeljenek: hogy valamint az illető Jegyzékek szerint, a' Cseszneki, Pápai, 's két Veszprémi Járásokban lakozó Czigányok oly erkölcsös élet módot követnek, hogy ezek közül elkövetett vétkek miatt senki, a Devecseri Alsó Járásbani Czigányok közül pedig csak néhányan büntetődtek volna; úgy a' többi Járásokban is — a hol már többen fenyít(t)ettek; a' Czigányok becsületes élet mód követésére, az idősb gyermekeik pedig élelmük keresésére szóritassanak; nem külömben a' gyanukorúaknak hasznos polgárokká leendő neveltetések iránt a' múlt 1794. évi februárius 28-n 4052. szám alatt e' tárgyban költ Intézmény értelmében hathatós rendeletek tétessenek.

Költ Budán a' Királyi Magyar Helytartó Tanácsnak Ezer nyoltz száz harmintz nyoltzadik Esztendőben Boldony Asszony hava kilenczedik napján tartatott Tanács Üléséből.

Tisztelt Uraságtoknak

Jó akarója

Minden készséggel valói

If. B. Eötvös Ignác m. k.²⁰

Lovász András m. k.

Kmoskó Elek m. k.

¹⁹ VeML IV. 1.b. Veszprém vármegye nemesi közgyűlésének iratai, 162/1838. (II. 12.) sz.

²⁰ m. k. = maga kezével, saját kezűleg